

KONING LEOPOLD I – ZIJN MONUMENT EN ZIJN PLEIN

door Emile SMISSAERT
onderzoek door Daniël FARASYN

In oktober 1898 stipt het weekblad *Echo d'Ostende* aan dat in Oostende geen enkel monument te vinden is. In 1888 waren er wel plannen om een monument op te richten ter ere van de burgemeesters die Oostende groot maakten, maar het bleef niet meer dan een voornemen. Een plaats was wel reeds voorzien : de *place elleptique* of elliptisch plein, dat later *Place de la Commune* genoemd werd en dat op 5 augustus 1901, bij de inhuldiging van het monument, het Leopold I-plein werd. Dit plein was in die tijd een belangrijk verkeersknooppunt tussen de nieuwe en de oude stad. Of, zoals de journalist van de *Echo d'Ostende* op 16 mei 1901 schreef : tussen de nieuwe stad – het stadsdeel van Leopold II – en de oude stad – zoals koning Leopold I die nog gekend had. Op het plein monden in stervorm zes straten uit : de Karel Janssens-, de Rogier- en de Van Iseghemlaan, de Kemmelberg- en de Warschaustraat en de Torhoutsesteenweg. Merkwaardig is dat het beeld, vanuit elke gezichtshoek reeds van ver te zien is. Het paard is al even bekend als zijn koninklijke ruiter, want vanaf het begin sprak de Oostendenaar van 't Pèrd en tot op heden is dit zo gebleven.

Op 9 augustus 1991 schreef Omer VILAIN in zijn cursiefje *Oostendse histories in De Zeewacht over Het Paard*. Ik citeer : “ Volgens kenners is het Leopold I-monument het mooiste paardenmonument van ons land. Misschien komt het hierdoor, dat ze meer naar het prachtige paard kijken dan naar de vorst”.

Ook onze tweede koning kreeg van het dankbare Oostende een ruiterstandbeeld op de Zeedijk. Maar wat een verschil in conceptie en uitbeelding tussen beide beelden. Leopold II komt, mijn inziens, als ruiter veel beter tot zijn recht dan het paard dat hij berijdt.

Hoe en wanneer het ruiterstandbeeld van koning Leopold I er kwam, is een heel verhaal. Er ging een hele polemiek aan vooraf, vooraleer tot de definitieve plaatsbepaling beslist werd.

Maar eerste enkele alinea's over Leopold I (1790-1865) uit het huis Saksen-Coburg-Gotha, de eerste koning der Belgen (1831-1865), die Oostende dikwijls opzocht en liefhad.

Nadat hij de Britse nationaliteit had verkregen, huwde prins Leopold in 1816, één jaar na de slag bij Waterloo en de definitieve nederlaag van keizer Napoleon I, met Charlotte, de erfprinses van Engeland, die reeds het jaar daarop stierf. Na afgezien te hebben van de hem aangeboden Griekse koningskroon, nam hij wel de Belgische troon aan. Hij werd op 21 juli 1831 plechtig ingehuldigd in Brussel. Hij huwde in 1832 met Louise d'Orléans, dochter van de Franse koning Louis Philippe. Koningin Louise-Marie was bij de Belgen geliefd als echtgenote van vorstin. Ze verbleef vaak in Oostende en overleed er in 1850 in de Langestraat in het gebouw dat nu nog bestaat en de naam *Huize Louise-Marie* kreeg. Het is in dit huis dat het museum van De Plate binnen afzienbare tijd zijn intrek zal nemen.

De nauwe verwantschap van de koning met de Britse koningin Victoria en het feit dat in het revolutiejaar 1848 alles rustig bleef in België, bezorgden hem in Europa een groot prestige. Aan veel Europese hoven trachtte hij zijn familieleden te laten aanvaarden als vorsten of prinses-gemaal. Zijn beleid was vooral gericht op de consolidatie van de fragiele, Belgische onafhankelijkheid.

Vanaf 1834 hield de koninklijke familie graag jaar na jaar verblijf in Oostende en lokte daarmee heel wat toeristen aan in de nog kleine badstad. Zijn zoon en opvolger Leopold II zou deze traditie verder zetten.

Eerst schetsen we de voorgeschiedenis van het monument, daarna beschrijven we de inhuldigingsceremonie van het standbeeld en tenslotte maken wij een tour d'horizon van het plein.

Een overzicht van de voorgeschiedenis wordt ons door de zorgen van het Stadsbestuur zelf gegeven in haar Rapport over het bestuur van 1901.

Op 11 december 1865, daags na het overlijden van Leopold I, vroegen de gemeenteraadsleden, A. TERMOTE en D. DE JUMNÉ om de nagedachtenis van de koning gestalte te geven in een op te richten monument op het Wapenplein omdat "aan hem Oostende haar voorspoed te danken" heeft. De toenmalige burgemeester Jean VAN ISEGHEM stemde weliswaar in met het principe maar wenste zich niet uit te spreken over het tijdstip van uitvoering noch over de plaats. Immers, Oostende stond op het punt bevrijd te worden uit het keurslijf van de wallen, en een nieuwe stad met allerlei te verkavelen gronden zou spoedig ontstaan en naast de oude stad beginnen leven. De meerderheid in de gemeenteraad schaarde zich achter deze zienswijze en het werd gedurende 30 jaar stil rond het voorstel voor een monument.

In september 1895 hernam toenmalig gemeenteraadslid, en later schepen Désiré FERMON het voorstel : "Ik geloof dat het moment gekomen is om de vraag naar een monument voor Leopold I, de stichter van het badseizoen in Oostende en onze eerste weldoener, in te lossen en een geschikte plaats voor het gedenkteken te bepalen". Zijn woorden zijn niet letterlijk aangehaald maar de strekking, de teneur is er, wat hoofdzaak is. Het College van Burgemeester (Alfons PIETERS) en Schepenen legde aan de gemeenteraad, in zitting van 20 december 1898, haar bedoeling voor om "een wedstrijd uit te schrijven voor een ruitersstandbeeld op sokkel, waaraan alle Belgische beeldhouwers zouden mogen deelnemen".(1) Het bekroonde onderwerp zou worden uitgevoerd en geplaatst aan de Graaf de Smet de Naeyerlaan. Algauw opteerde men, mede op voorstel van koning Leopold II, voor het Gemeenteplein, waar tal van straten op uitgeven. Het ministerie van Landbouw, dat ook Cultuur onder zijn vleugels had, toonde zich echter vijandig ten overstaan van de idee om een wedstrijd te organiseren omdat de verwezenlijking van het project daardoor veel te lang zou aanslepen.

De kwestie kwam terug op de agenda van de gemeenteraad die op 6 maart 1900 besliste geen wedstrijd uit te schrijven maar de opdracht toe te vertrouwen aan graaf Jacques DE LALAING voor de prijs van 85.000 fr te betalen door respectievelijk de stad Oostende (53.750 fr), de provincie West-Vlaanderen (10.000 fr) en de Belgische Staat (21.250 fr).

Van deze beeldhouwer is nu nog nauwelijks sprake maar indertijd had hij naam en faam als portrettist van de Belgische adel en hoge burgerij. HOSTYN sloeg er de kolommen van het blad La Saison d'Ostende op na : op 3 juni 1900 meldt het blad dat de maquette van het standbeeld klaar is. Zelf lazen wij op 4 september 1900 dat graaf DE LALAING in één der hallen van het Paleis van het Jubelpark (Cinquantenaire) aan het beeld werkt.

Keren wij nu terug naar het begin. Hier volgen nog na te speuren feiten en anekdoten om het verhaal wat onderhoudender en pittiger te maken.

Wij vonden wel vijf voorstellen terug voor een plaats voor het standbeeld, en misschien waren er nog meer, maar dit valt nog moeilijk te achterhalen. Zoals hierboven reeds geschreven werd, was er het voorstel om het beeld in de Graaf de Smet de Naeyerlaan te plaatsen, maar dit werd afgewezen, evenals het voorstel om een plaats te voorzien "sur une avancée de la digue en face de la rue de Flandre". Over het prijskaartje van dit laatste voorstel wordt niet gerept. Een derde mogelijke plaats situeerde zich op een heuveltje in het Leopoldpark en een vierde mogelijkheid was in het tweede tuintje van de Leopoldlaan, nu de Leopold II-laan. Het nam tijd in beslag, vooraleer men van stadswege afstapte van deze voornemens, niet zonder eerst ter plaatse te hebben nagegaan of deze projecten een kans maakten om gerealiseerd te kunnen worden. In de krant Le Carillon van 2-3 maart en 11-12 mei 1901 vinden wij daarover vermeldingen. Een vijfde mogelijkheid die precies door Le Carillon vooropgezet werd was een nog aan te leggen square, gesitueerd in het tweede handelsdok, waar nu de Mercator ligt. Dit dok moest dan eerst gedempt worden om te voorzien in de door sommigen gekoesterde wens tot uitbreiding van de in 1856 verdwenen middenstatie (2) In feite is het een idioot en ongeloofwaardig plan dat nauwelijks serieus te nemen is. Maar 5 augustus 1901, de dag dat het monument onthuld wordt, komt Le Carillon weer op de proppen met dit voorstel en beweert dat de plaatsing van het gedenkteken op het Gemeenteplein slechts voorlopig is.

Op 9 mei gebruikte men de maquette van het ruitersstandbeeld om het effect uit te proberen, eerst op het Gemeenteplein (rond 11 uur), wat later op (rond 13 uur) op het heuveltje in het Leopoldpark. Op 15 mei besliste men ten gunste van het Gemeenteplein. Op 19 juni werkte men aan de onderbouw van het nog te plaatsen gedenkteken (3) Einde juli trad men inde slotfase : "men werkt hard en de werken vorderen snel "(4) Het standbeeld zelf werd op donderdag 1 augustus 1901 tussen 3.00 en 7.00 uur definitief op zijn voetstuk geplaatst, zoals het er nu nog staat. Daniël FARASYN kon zelfs uitvissen dat Leopold I en zijn paard samen 2.700 kg wegen.

De voorbereidselen werden getroffen om de personaliteiten, de pers en het publiek in de gelegenheid te stellen om op passende wijze de inwijding van het gedenkteken bij te wonen.

Drie tribunes waren voorzien voor het Café de Régence : in het midden de koninklijke tribune en langs weerszijden één voor de autoriteiten. Een kiosk werd opgesteld, niet alleen voor het volksconcert 's avonds maar ook om de pers overdag de gelegenheid te geven verslag uit te brengen.

Voor het Café de la Commune werd een groot verhoog getimmerd, waarop het symfonisch orkest van het Kursaal (o.l.v. Léon RINSKOPF) plaats moest nemen met de 600 leerlingen van de plaatselijke Muziekacademie ervoor. Een bariton van de opera van Parijs zou tijdens de plechtigheid, in het Nederlands – voor de eerste maal in het openbaar in Oostende – het voor de gelegenheid gemaakte Koningslied, op een tekst van Eugene VAN OYE, uitvoeren, samen met het koor en het symfonieorkest. Het geheel van het plein werd versierd met masten, voorzien van banieren en vlaggen, en rondom afgezet met dranghekken die zeer handig getooid werden met gebladerte. Zowel groene dennen als boeketten en echte ruikers in de nationale kleuren treft men aan. "Dit alles doet ons een beetje denken aan de eerste steenlegging van de maritieme werken" schreef Le Carillon (5) Verwezen werd naar het begin van de havenwerken, in 1898, aan o.m. de twee handelsdokken in de achterhaven. Samengevat zag het feestprogramma er als volgt uit :

Zondag 4 augustus

- 20.00 uur een artilleriesalvo, alsook het luiden van de kerkklokken en de beiaard.
- 21.30 uur concert van de stadsharmonie Euterpe op het Wapenplein.
Verlichting van het stadhuis en de kiosk.

Maandag 5 augustus

- 08.00 uur opnieuw een artilleriesalvo, alsook het luiden van de kerkklokken en de beiaard.
- 09.00 uur eredienst in het voorlopig gebouw van de Sint Petrus en Pauluskerk (noodkerk).
- 11.00 uur inhuldiging van het standbeeld door koning Leopold II.
défilé door de burgerlijke maatschappijen, de burgerwacht en het leger.
- 12.30 uur plechtige eerste steenlegging van de nieuwe Sint Petrus en Pauluskerk door de Koning.
- 14.00 uur groot internationaal paardencriterium op de Wellingtonrenbaan (30.000 fr).
- 20.00 uur groot artistiek concert in het Kursaal.
- 21.30 uur galabal in het Casino, gelegen in het Stadhuis.
verlichting van het Wapenplein en het nieuwe Leopold I-plein met het monument.
Leopold I-concerten op het Wapenplein en het Leopold I-plein.

Koning Leopold II kwam per speciale trein op zaterdag 3 augustus 1901 in het station Oostende-Kaai aan, vergezeld van prinses Clementina, zijn jongste dochter, en van zijn vleugeladjutant de heer CUMONT. Eens afgestapt, begaf de koning zich met een stoomkanoboot die hem opwachtte aan de landingsplaats, aan boord van zijn jacht Alberta. De prinses van haar kant kreeg een zeer mooie bloementuil aangeboden door de heer August STRACKÉ, de uitbater van de restaurants van de maalboten.

De eigenlijke plechtigheid had plaats op maandag 5 augustus 1901.

Koning Leopold II, prins Albert en prinses Clementina alsook hun gevolg werden als het ware aan de voet van het koninklijk chalet opgewacht door een speciale koninklijke tram.

Om 11.00 uur precies bereikten zij het Leopold I-plein, waar een detachement van het leger met vaandel en met muziek en een detachement van de burgerwacht, samen met de hoogwaardigheidsbekleders en een talrijk publiek hen opwachtte. Ook vier hoogbejaarde oudstrijders van 1830 waren nog fit genoeg om aanwezig te zijn. Alfons PIETERS, de toenmalige burgemeester, hield een gelegenheidstoespraak, in plechtige en hoogdravende bewoordingen en in de Franse taal zoals toen gebruikelijk was. Hij besloot als volgt : "Oostendenaars ! Dit bronzen standbeeld brengt ons allen in herinnering, dat wij het aan onze Doorluchtige Soevereinen, aan onze populaire Dynastie verschuldigd zijn wat wij geworden zijn !".

Daarop gebeurde de onthulling van het standbeeld door koning Leopold II onder de tonen van het nationaal volkslied en het gejuich van allen. In korte bewoordingen benadrukte de vorst dat "Oostende altijd kan rekenen op zijn koninklijke welwillendheid" en dankte voor de hulde die thans aan zijn vader gebracht werd.

Ziehier hoe een tijdgenoot zijn impressie van het kunstwerk weergaf : "Leopold I die, het hoofd onbedekt, het volk groet; die, met de linkerhand zijn ros dat nerveus marcheert, ment en dat zijn staart schudt in de zeewind; die zijn hoofd buigt naar de met een kloeke zwier geheven poot. Het voetstuk dat uit Schotse graniet bestaat en omringd wordt door vier rood marmeren kolommen en door namaakkolommen en versierd is met krulvormige kapitelen en koperen sokkels, schijnt ietwat verheven. De reden is de plaats die hem gegeven wordt, daar de Leopold I-plaats (een dag vroeger nog Gemeenteplein) niet ruim en onregelmatig van doorloop alsook weinig esthetisch qua bebouwingen is. Dit voetstuk op zichzelf getuigt van goede smaak en roept herinneringen op aan bepaalde nationale kleuren-tradities, aan beroemde Italiaanse beelden ook, zoals dat van bv. COLLEONI". (6) Is de sabel niet wat erg krom, kan men zich afvragen ? "Koning Leopold I droeg, in groot tenue gestoken, steeds de Perzische sabel die hem door een sjah uit die tijd geschonken was". (7)

Een tweede anders geformuleerde beschrijving van ruiter en paard : "Het geheel heeft allure. Leopold I, blootshoofd voorgesteld, neigt een beetje naar rechts. Hij draagt het uniform van generaal : galakostuum met decoraties en grootlint van zijn orde, zware epauletten en hoge, rechte kraag; met broek en hoge rijlaarzen. De rechterarm hangt langs het lichaam en houdt de klakhoed (chapeau claque); de linkerarm, op de schoft van het paard, houdt de teugels stevig; aan zijn zijde hangt een bevelhebberszwaard, dat zeer gekromd is op zijn Turks. Nerveus buigt het paard de kop terwijl het de hals kromt en de staart met de grote pluim heft. Het draaft, met het linkerbeen naar voren geplooid en met strak geheven poot, het achterbeen achteruit gestrekt, terwijl langs de rechterzijde de poten dicht bijeen staan." (8)

Curieus detail : in juni 1902, het volgende jaar, werd een deeltje van de staart geamputeerd ! Volgens velen was deze pluim wat teveel verward. Fijntjes merkte de verslaggever op dat "het paard er niet onder (zal);lijden, men ontnemt hem slechts twee plukken haar in brons." (9)

Nog even terug naar de eindceremonie van de plechtigheid. De auteurs van de cantate, Léon RINSKOPF voor de muziek en Eugeen VAN OYE voor de tekst evenals de bariton Jean NOTÉ werden aan koning Leopold II voorgesteld en door hem gefeliciteerd. Daarop begon het défilé van allerhande Belgische en buitenlandse maatschappijen, voorafgegaan door het leger, de burgerwacht en hun muziekkorps, alsook de oud-strijders van 1830 met hun vlag en de stadsharmonie Euterpe. De ordedienst bedroeg, naast de militairen, 24 gendarmen te paard en 19 gendarmen te voet. Vele bloemtuilen werden intussen neergelegd aan de voet van het monument en twee verzoekschriften voorgelegd aan de koning, die na het einde van de optocht afscheid nam. Met de voor de gelegenheid klaargemaakte koninklijke tram reden hij en zijn gevolg naar de geplande nieuwe Sint Petrus en Pauluskerk om er omstreeks 12.30 uur de eerste steen te leggen.

Nog een nawoord bij dit monument. In 1901 waren de flanken nog niet met fresco's bezet. Was er gebrek aan tijd of aan geld ? Het is moeilijk nog de ware toedracht te achterhalen.

Hoe dan ook, in juni 1902 werd het linker hoogrelief aangebracht. Het handelt over de visvangst en stelt een vissersvrouw voor die gezeten is op de reling van een schip. Opgemerkt wordt dat de muts die ze op heeft niets Oostends heeft, integendeel, het merendeel van de vrouwen, vooral de jongere van het visserskwartier lopen doorgaans met ongedekt hoofd. (10)

Het tweede rechter hoofdrelief werd door de beeldhouwer afgewerkt midden april 1903, en werd dan na twee maanden dralen midden juni 1903 aangehecht aan het monument. Zoals het weekblad verzuchtte : beter laat dan nooit ! (11) Weerom brengt het blad een beschrijving : "Het fresco stelt de blijde intrede van België voor in het concert der natiën. Een mooie jonge vrouw die gekleed en gekapt is volgens de mode van 1830, is gezeten op een struis Brabants paard dat bij de teugel geleid wordt door een klein kind. Twee andere engeltjes fladderen achter de voornaamste figuur; de ene houdt de kroon, de andere de koningsmantel waarmee men het mooie juffertje gaat tooien. Daarboven, tegen de achtergrond, het jaartal 1830 en de woorden "In 't jaar dertig".

Het monument heft, doorheen de tijd, tot op heden stand weten te houden. Het voetpad rondom is wat uitgelengd, de lantarens verdwenen, de tramsporen al lang weggenomen en zo goed als alle gebouwen van toen zijn afgebroken en door appartementsgebouwen vervangen. Het een zo drukke plein is zichzelf niet meer en als men niet beter weet, kan men haar vroegere identiteit, haar eigen cachet, niet inschatten noch onderkennen.

Hoe het dan was rond 1900 beschrijf ik hierna.

“De idee om tot de sloping van de stadswallen over te gaan is in 1865 niet opzienbarend nieuw te noemen. Toen dit nieuws te Oostende de ronde doet, stijgt er geen unaniem gejubel op. Het is alsof men plots alle nadelen gaat beseffen die de ontmanteling en uitbreiding voor de oude stad kunnen aanbrengen. Vreugde enerzijds om de nieuwe kansen die aan Oostende geboden worden, angst anderzijds voor de vele problemen met dewelke de oude stad zal geconfronteerd worden, beroert de bevolking voor jaren. (12)

Een zelfde fenomeen deed zich voor rond 1900 : Mariakerke was pas in 1899 aangehecht en de terreinen tussen Oostende en Mariakerke werden verkaveld : de zogenaamde City North, later “Ostende Extension” genoemd. In Le Carillon van 21 juli 1901 lezen wij : “Vele bewoners van de oude stad zien met een afgunstig oog naar de concurrentie van de nieuwe stad die in het westen opkomt. Mijn God, een zelfde reactie geschiedde 28 jaar geleden, wanneer men de terreinen die vrijkwamen na de ontmanteling van de wallen verkavelde en te koop aanbood. En nogmaals vergeet men, dat Oostende pas na het in waarde brengen van deze gronden gelegen ten noorden en ten westen deze grote sprong voorwaarts gemaakt heeft. Is er nog één enkele Oostendenaar die dertig jaar terug wil in de tijd en de stad Oostende terug wil vinden in zijn nauw keurslijf met wallen ?”.

Het is tijdens die voornoemde periode van verkavelingen, na 1865-1870 dat het elleptisch plein ontworpen en metterdaad gerealiseerd werd. Het belangrijkste verkeersknooppunt tussen de nieuwe en de “oude stad”, tussen de H. Serruyslaan en de Torhoutsesteenweg. Vanaf daar begon, toen reeds Mariakerke.

Zes straten gaven erop uit, sindsdien veelal veranderd van naam :

- Van Iseghemlaan: op 18 februari 1882 kreeg de toenmalige Noordlaan de benaming van één van onze burgemeesters;
- Karel Janssenslaan: nog één van onze 19de eeuwse burgermeesters. Was voorheen de Nieuwpoortsesteenweg;
- Rogierlaan; voorheen de West Boulevard, werd op 8 juni 1885 na de dood van de staatsman Rogier hernoemd;
- Kimmelbergstraat; voorheen de Wenenstraat, de naamwisseling gebeurde ter herinnering aan de gevechten bij de Kimmelberg tijdens de Eerste Wereldoorlog;
- Warschaustraat: deze naam bleef behouden;
- Torhoutsesteenweg: ook deze naam bleef behouden.

Op het Gemeenteplein was er, vanaf 1890, gewoonlijk kermis met Pasen. Ze werd de Sint-Jozefsfoor genoemd (1897: verlichting, bal populaire en een kiosk; er was een tweede foor in het najaar; 1902: twee carrousels, een schommel, een velodroom en oliebollekramen). Dit is nog een tijd blijven doorgaan, maar hoelang is ons niet bekend.

Een heel andere activiteit was de paardenfoor, ditmaal in de betekenis van handelsbeurs, waartoe door de gemeenteraad in zitting van 20 april 1886 beslist werd. Voor het eerst gehouden op 7 juni 1886 en herhaald, telkenjare in juni, in 1887, 1888 en 1889. Er werden paarden gekocht en verkocht. Zowel voor de badinstellingen als voor de koetsiers, alsook voor de verhuurders van paarden en pony's op het strand (bv. ter hoogte van het koninklijk chalet). Zo werden in 1887 150 paarden verhandeld, zowel op het Gemeenteplein als in de naburige straten. Daniël FARASYN weet te vertellen dat voornoemde paardenhandelsbeurs nadien verwaterde. Hij vond in die jaren wel sporen van een tweede paardenfoor, ditmaal op het Hazegras, maar hoelang en sedert wanneer is niet geweten.

Waar zich nu de sportwinkel DEWEERT bevindt, was eertijds de Brasserie du Lion d'Or gelegen. Andere café's waren de Café de la Commune en de Café Léopold I-ier, die later Café du Point Central werd. Nog te vermelden is het Bristol Hotel op de hoek van de Van Iseghemlaan en de Karel Janssenslaan met een oppervlakte van 1.595 m².

Veel informatie bevat het studiewerk van 1985 van Raymond VANCRAEYNEST "De tram maakte de kust", meer bepaald over het Leopold I-plein en de stadstram. De toestanden in 1900, 1901, 1910 en 1927 zijn er behandeld op p. 69-70. "De stadslijn zag er dus vanaf 1900 als volgt uit : een dubbel spoor op de Keizerskaai en de Visserskaai; daar voorbij liepen de twee sporen verder op de zeedijk tegen het wandelpad van de dijk, en verder op de Van Iseghemlaan in de as van de weg ((het oude spoor lag tegen het noordelijk voetpad). Aan het Gemeenteplein (Leopold I-plein) draaiden de twee sporen de Rogierlaan in en twee sporen liepen rechtdoor in de as van de Torhoutsesteenweg richting Petit Paris (het oude spoor liep langs de westelijke stoep van de Rogierlaan en van de Torhoutsesteenweg).

De stadstramdienst startte in 1900 opnieuw op 1 juli volgende reisweg : Kursaal, Van Iseghemlaan, Zeedijk, Visserskaai, Keizerskaai (Vindictivelaan), Zuidlaan (A. Pieterslaan), Van Iseghemlaan, Kursaal. Deze ronde werd gereden in beide richtingen en alle drie minuten was er een tram".

Op het plein lag, tussen de Warschaustraat en de Koningstraat, het politiebureau dat terzelfdertijd ook de ingang was voor de paarden van de badinstellingen. In die tijd gingen de badkarren in de winter op de Wellingtonrenbaan overwinteren terwijl de paarden deels verkocht werden, deels onderdak kregen in de stallen gelegen op het Leopold I-plein tussen de Warschaustraat en de Koningstraat ⁽¹³⁾ Volgens het verslag van de gemeenteraad van 12 juli 1904 en met toestemming van een koninklijk besluit van 1 december 1906 werd besloten tot de "Construction d'un bureau de police à la Place Léopold Ier" en tot "travaux d'aménagement de l'établissement des bains". Dit werd voor een kostprijs van 80.221,40 fr toegewezen aan de firma INGHELBRECHT en REIJNDERS.

Ondanks veel plannen bleven deze stallen hun plaats behouden aan het Leopold I-plein. Wel weten wij via het Rapport d'administration de la ville d'Ostende, dat in 1904 beslist werd om de ingang langs het Leopold I-plein te behouden maar om de in- en uitgang langs de Koningstraat af te schaffen, alsook om een politiekantoor te bouwen. Twee jaar later, in 1906, vermeldt het Rapport dat de poort langs de Koningstraat gesupprimeerd was, maar die langs de Warschaustraat behouden. Zij bestond nog na de Tweede Wereldoorlog, voorzien van een uithangbord van S.A. Ostende-Plage N.V. De nieuwe badinstellingen onder de Albert I-promenade, ingehuldigd op 7 juli 1935, hadden alle badkarren overbodig gemaakt op het strand en de manier van uitbaten werd totaal vernieuwd.

Wie nu, in 1999, het Leopold I-plein betreedt, ziet een wat door de tand des tijds getekend gedenkteken, maar koning Leopold I staat er nog altijd. Weg zijn de oude café's en woonblokken omzomen nu het plein. Kon Leopold I van op zijn paard maar verslag uitbrengen over de verlopen negenennegentig jaar !

(1) N. HOSTYN, "Monumenten, beelden en gedenkplaten te Oostende, De Plate, 1983, p. 21 e.v.

(2) Le Carillon, 16 mei 1901, p. 1.

(3) Le Carillon, 20 juni 1901, p. 2.

(4) Le Carillon, 1 augustus 1901, p. 2

(5) Le Carillon, 5 augustus 1901, p. 1.

(6) Le Carillon, 14 augustus 1901, p. 1, b.

(7) Le Carillon, 4 augustus 1901, p. 2, b.

(8) Le Carillon, 2 augustus 1901, p. 1.

- (9) Le Carillon, 12 juni 1902, p. 2, c.
- (10) Le Carillon, 12 juni 1902, p. 2, c.
- (11) Le Carillon, 16 april 1903, p. 2, en 13-14 juni 1903, p.2, b.
- (12) D. FARASYN, Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse zeedijk 1830-1878, p. 119-120.
- (13) Echo d'Ostende, 22 mei 1887, p. 2, b-c.

OOSTENDE-HELGOLAND-OOSTENDE 1998

door René VAN UDEN

Op zaterdag 18 juli 1998 om 11.00 uur startte aan het Casino-Kursaal van Oostende de langste zeilwedstrijd die vanuit België gevaren wordt.

Deze wedstrijd wordt om de twee jaar alternatief met de Fastnet Race gevaren. De Fastnet Race is wel meer bekend bij het grote publiek omdat zij in 1989 met 15 doden, op een dramatische manier in het nieuws kwam.

Toch is Oostende-Helgoland-Oostende geen wedstrijd voor "kleine jongens". Met windstilte, zonnebrand, mist, regen, onweer of storm moet degelijk rekening gehouden worden. Een groot aantal boten is toch zes dagen en zes nachten op zee, er moet met alle weertypes rekening gehouden worden. Ook moet er eten voorzien zijn voor een week en slaapgelegenheid voor de rustende bemanning want er worden wachten gelopen.

Deze internationale wedstrijd heeft een hoge moeilijkheidsgraad. De zeilers komen voorbij de ondiepe Wadden-eilanden die bij slecht weer geen goede faam genieten. De Duitse Bocht is berucht voor zijn gevaarlijk zee. Ook maken sterke stromingen, bij weinig wind, het invaren van de haven niet gemakkelijk.

Kenners noemen het de "Whitbread Round the World voor de arme zeilers". Er is dus een hemelsbreed verschil tussen een zeiler die reeds naar Helgoland zeilde en iemand die enkel aan de kleine wedstrijdes voor de Belgische kust deelnam. Zo vertelde Staf VERSLUYS mij eens, dat iemand die de Whitbread zeilde het privilege had om aan de hoge boord tegenwinds een plasje te mogen doen. Zo ver willen de Helgolandvaarders het nog niet drijven.

Deze regatta boogt op een traditie die teruggaat tot de vorige eeuw, toen was de jachting nog een elitaire sport, die door koningen, keizers en rijkelui uitgeoefend werd.

Het RYCO-lid, bankier Georges WATJEN, won in 1892 deze prestigieuze wedstrijd in een tijd van 42 uur. Zijn 26 meter lang zeiljacht de "Navahoe", telde een beroepsbemanning van 30 koppen, woog 232 ton, had een diepgang van 7 meter en een ophaalbare kiel.

In 1896 werd zijn record gebroken door de Britse boot "Rainbow" die de 280 zeemijlen aflegde in 36 uur. De overwinning van de Brit zal wel niet de oorzaak geweest zijn dat het niet meer boterde tussen de Hanover dynastie en het Engelse koningshuis, maar de ruzie tussen koningin Victoria en haaf neef Keizer Wilhelm II maakte een eind aan de zeilwedstrijden tussen Oostende en Helgoland.

Dank zij Robert OUVRY en René LAUWERS prijkt sinds 1981 deze regatta terug op de Belgische zeilkalender.